

ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมาก¹

เอกสิทธิ์ หนูนุกัถ์²

ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2562

แก้ไขบทความแล้วเสร็จ: 1 สิงหาคม 2562

ตอบรับตีพิมพ์: 7 สิงหาคม 2562

เผยแพร่: 31 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

คำถามของบทความวิจัยนี้คือ ทำไมชนชั้นนำไทยจึงยินยอมให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 อันเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกในรอบ 8 ปีหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปครั้งสุดท้ายในประเทศไทย 5 ปีหลังรัฐประหารครั้งล่าสุดและมีลักษณะพิเศษหลายประการที่แตกต่างไปจากการเลือกตั้งในอดีต

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยในระยะผ่านที่ประเมินความตั้งมั่นของประชาธิปไตยใน 2 ช่วงสำคัญคือช่วงก่อร่างวางฐาน (Installation) และช่วงลงหลักตั้งมั่น (Consolidation) เพื่อศึกษาปฏิบัติการทางการเมืองของชนชั้นนำไทยในช่วงเวลาดังกล่าว โดยใช้ข้อมูลจากรัฐธรรมนูญ ข่าวและสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า การเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 เกิดขึ้นภายหลังชนชั้นนำจัดแจงโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ ตามระบอบประชาธิปไตยให้สามารถกำกับควบคุมเสียงข้างมากมิให้ริเริ่ม เห็นชอบและดำเนินนโยบายที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจได้ ซึ่งในบทความนี้เรียกระบอบดังกล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมาก

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย/ การเมืองไทย/ การเลือกตั้ง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เมื่อพรรคการเมืองเลือกตั้ง: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับประชาชนในฤดูกาลเลือกตั้ง” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

² ดร., อาจารย์ประจำคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อีเมลล์: ekasit@gmail.com

ANTI-MAJORITARIAN DEMOCRACY¹

Ekasit Nunbhakdi²

Received: June 30, 2019

Revised: August 1, 2019

Accepted: August 7, 2019

Available Online: August 31, 2019

ABSTRACT

This paper aims to give an analysis to why Thai elites granted the 24th March 2019 election. This being the first general election in 8 years since the last election in Thailand and 5 years after the 2014 coup. The outcome paints a reflection containing a complex series of unusual events never seen before in the past elections.

Within the study is the application of the transitional democracy concept, this evaluates consolidated democracy being held within 2 critical moments; installation and consolidation period, to study political operations of the Thai elites of the time. This analysis will utilize data obtained from constitutions and data provided from various platforms of media.

Findings display that the election taking place on 24th March 2019 was held only after the elites allowed this to take place. The paper give proposition to describe the regime as an anti-majoritarian democracy. Having managed to arrange structures and mechanism under a democracy regime to function against majority's will to initiate, endorse, and implement political and economic restructuring policies.

KEYWORDS: Democracy/ Thai Politics/ Election

¹ This paper is part of a research project titled "Political Party on the Election: A Study of Relationship between Political Party and the People in Election Campaign" sponsored by Thailand Research Fund.

² Dr., A lecturer of Faculty of Sociology and Anthropology at Thammasat University.

Corresponding author

E-mail: ekasit@gmail.com

บทนำ

การเลือกตั้งทั่วไปของไทยในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 เป็นการเลือกตั้งที่มีระยะเวลาห่างจากการเลือกตั้งครั้งล่าสุด 8 ปี หลังรัฐประหารครั้งล่าสุด 5 ปี ร่างรัฐธรรมนูญ 2 ฉบับ ไม่ผ่านประชามติ 1 ฉบับ ทำประชามติและประกาศใช้ 1 ฉบับ เลื่อนการเลือกตั้ง 5 ครั้ง ใช้งบประมาณของรัฐในการจัดการเลือกตั้งประมาณ 5,800 ล้านบาท ผลลัพธ์คือ รัฐบาลใหม่หลังการเลือกตั้งครั้งนี้มีนายกรัฐมนตรีเป็นคนเดิมและมีคณะรัฐมนตรีที่ไม่แตกต่างจากคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลทหารก่อนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งแม้จะเป็นคำที่เรียบง่ายและกิจกรรมการเลือกตั้งก็ดูจะไม่ยุ่งยากเท่าการเข้าสู่อำนาจด้วยวิธีการอื่นเช่นการปฏิวัติหรือการรัฐประหาร แต่การเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ๆ จะเกิดขึ้นเสียมิได้หากปราศจากฉันทามติของสังคม ความยินยอมจากผู้กุมอำนาจ รวมถึงระเบียบและการจัดแจงเชิงสถาบันจำนวนมากที่รายรอบเป็นต้นว่ากฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณี ในความหมายนี้การเลือกตั้งเป็นมากกว่าและสามารถแสดงให้เห็นได้มากกว่าการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง

โดยทั่วไปชนชั้นนำผู้กุมอำนาจจะมุ่งรักษาอำนาจเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนและเครือข่ายด้วยต้นทุนและความพยายามที่แตกต่างไปตามวาระโอกาส ในบางวาระก็ใช้กำลังปราบปรามประชาชน องค์กรปฏิทักษ์หรือลัทธิลี้ลับระบอบที่เป็นภัยคุกคาม ในบางโอกาสก็ใช้การบั่นทอนพลังหรือดัดแปลงระบอบการปกครอง ณ ขณะนั้นให้เป็นพันธมิตรในฐานะหุ้นส่วนรายย่อย

ประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่แสดงให้เห็นหลายเหตุการณ์ที่ชนชั้นนำต่อต้านขัดขวางกระบวนการประชาธิปไตย ในแง่นี้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 24 มีนาคมเกิดขึ้นได้บนเงื่อนไขที่ประชาธิปไตยถูกทำให้ปลอดภัยสำหรับพวกเขา คำถามคือ รูปแบบ “ประชาธิปไตย” ที่ปลอดภัยสำหรับชนชั้นนำคืออะไร ทำงานอย่างไร

กรอบแนวคิดและวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำกับประชาธิปไตยของไทยโดยใช้การเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 24 มีนาคม 2562 เป็นเหตุการณ์หลักในการสืบสาวทำความเข้าใจ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ใช้ชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้ง ผลการเลือกตั้ง ข้อมูลและพฤติกรรมของตัวแสดงและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงบริบทและประวัติศาสตร์การเมืองไทยในช่วงยาว จุดสนใจหลักอยู่ที่การวางโครงสร้างเพื่อปกป้อง

ผลประโยชน์ชนชั้นนำมาจากเสียงข้างมากหรือประชาธิปไตย กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ กรอบแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในระยะผ่านที่ประเมินความตั้งมั่นของประชาธิปไตยใน 2 ช่วงสำคัญคือ ช่วงก่อร่างวางฐาน (Installation) และช่วงลงหลักตั้งมั่น (Consolidation) ที่โครงสร้างทางสถาบันถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับระบอบประชาธิปไตยและมีความพยายามทำให้ระบอบมีเสถียรภาพต่อเนื่องไม่ถูกแทนที่ด้วยการปกครองในระบอบอื่น โดยง่าย (ภุรี พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 51) แต่บทความนี้จะลองคิดถึงความเป็นไปได้ของการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อรองรับและสร้างเสถียรภาพให้กับชนชั้นนำภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

งานวิชาการที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิชาการอย่างน้อย 2 ชิ้น เสนอประเด็นการสร้างสถาบันปกป้องผลประโยชน์ชนชั้นนำหรือชนชั้นที่ได้เปรียบจากเสียงข้างมากเพื่อให้ชนชั้นนำต่อต้านระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ปาฐกถา 14 ตุลาคม ประจำปี 2553 เรื่อง “ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจกับประชาธิปไตย” โดย สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และบทความเรื่อง “สถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก: การออกแบบระบบการเมืองเพื่อเสถียรภาพของประชาธิปไตยในระยะผ่าน” โดย ภุรี พวงศ์เจริญ

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2553) มีความเห็นว่า การไม่สามารถลงหลักตั้งมั่นของประชาธิปไตยในไทยเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมอย่างสูง ประเทศที่ยากจนและมีความเหลื่อมล้ำสูงมักจะมีปัญหาในการสร้างประชาธิปไตย ในขณะที่ประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าและมีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่าจะประสบความสำเร็จในการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง (Consolidated Democracy) เหตุผลหนึ่งซึ่งทำให้ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยสามารถสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคงได้คือ ประเทศดังกล่าวจะได้รับแรงกดดันจากประชาธิปไตยให้กระจายรายได้น้อยกว่าประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมาก ส่งผลให้ “ผู้ที่มีรายได้สูง” ไม่ต่อต้านประชาธิปไตย

ข้อเสนอของสมเกียรติสำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยไทยให้มั่นคงคือ การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยนโยบายสวัสดิการและการกระจายรายได้รอบคอบด้วยเหตุที่ว่าการกระจายรายได้นั้นแม้ว่าจะจำเป็นแต่ก็ต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพราะอาจทำให้ “ผู้ที่ได้รับสวัสดิการขาดแรงจูงใจในการทำงานหวังพึ่งสวัสดิการจากรัฐ... ไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียภาษี... สร้างภาระต่อฐานะทางการคลังของ

ประเทศ... เพิ่มต้นทุนแก่ธุรกิจและลดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ” (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2553, หน้า 21)

ตามตรรกะของสมเกียรติ ชนชั้นนำจะไม่ต่อต้านระบอบประชาธิปไตยหากพลังประชาธิปไตยไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของกำลังแรงงานงบประมาณด้านสวัสดิการของรัฐ ภาษีผู้มีรายได้สูง ภาระการคลัง ต้นทุนธุรกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงต้องออกแบบระบบการเมืองที่สามารถควบคุมเสียงของประชาชนมิให้ล่วงล้ำอาณาเขตสงวน (Reserved Domain) ของชนชั้นนำเหล่านี้ (ดูรายละเอียดข้อเสนอ 10 ประการเรื่องระบบสวัสดิการและการกระจายรายได้ของสมเกียรติได้ในบทความเดียวกัน หน้า 21-24)

ประเด็นเรื่องการออกแบบสถาบันปกป้องผลประโยชน์ชนชั้นนำเพื่อมิให้ชนชั้นนำต่อต้านประชาธิปไตยถูกกล่าวถึงและนำเสนออย่างละเอียดในงานของภุรี พวงศ์เจริญ (2558) ในบทความเรื่อง “สถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก: การออกแบบระบบการเมืองเพื่อเสถียรภาพของประชาธิปไตยในระยะผ่าน”

ภุรีเสนอมาตรการชั่วคราวสำหรับระยะเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยด้วยการให้อภิสิทธิ์แก่ผู้มีอำนาจมากพอที่จะทำให้พวกเขาไม่จำเป็นต้องต่อต้านประชาธิปไตยเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนผ่านสถาบันปรปักษ์เสียงข้างมากอันหมายถึงสถาบันการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอำนาจสาธารณะในระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่มีความพร้อมรับผิดชอบหรือขึ้นตรงต่อประชาชน (ภุรี พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 56) ด้วยเหตุผลที่ว่า การเปลี่ยนผ่านจากระบอบไม่ประชาธิปไตยไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกนั้นมีประเทศจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ เนื่องจากตัวระบอบมักถูกทำลายจากปัจจัยต่าง ๆ โดยเฉพาะในระยะก่อร่างวางฐาน (Installation) กับระยะลงหลักตั้งมั่น (Consolidation) ของประชาธิปไตย โดยชนชั้นนำผู้กุมอำนาจมักล้มระบอบหากมีแนวโน้มว่าประชาธิปไตยจะเป็นอันตรายหรือเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยไม่เป็นประโยชน์ต่อตน ดังนั้นวิธีการที่จะรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้คือ การ “สร้างช่องทางพิเศษที่จะช่วยรับประกันความสำเร็จของเขา (ชนชั้นนำ)” (ภุรี พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 55)

ภุรีชี้ให้เห็นว่ามีความตึงเครียดขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะชนชั้นนำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ทรัพย์สินของชนชั้นนำตกเป็นเป้าของการกระจายรายได้ พวกเขาถูกคุกคามโดยผู้ยากไร้ จึงจำเป็นที่จะต้อง “จัดวางโครงสร้าง

แรงจูงใจให้สามารถผ่อนคลายความตึงเครียดที่ชนชั้นนำกลุ่มดังกล่าวมีต่อกระบวนการตัดสินใจตามหลักเสียงข้างมาก” (ภุริ พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 56)

ส่วนหนึ่งของสถาบันปรปักษ์เสียงข้างมากได้แก่ ศาล ตุลาการภิวัตน์ ฝ่ายนิติบัญญัติ ที่มาจากการแต่งตั้ง อำนาจยับยั้งของตัวแสดงบางกลุ่ม เกณฑ์การลงคะแนนเสียงแบบพิเศษ เป็นต้น สถาบันปรปักษ์เสียงข้างมากเหล่านี้มีอำนาจริเริ่ม เห็นชอบและยับยั้งนโยบาย เป็นสถาบันที่เปิดโอกาสให้กับชนชั้นนำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง “สามารถปกป้องสิ่งที่ตนยึดถือเป็นผลประโยชน์พื้นฐานอันมิอาจประนีประนอมได้ ไม่ให้สิ่งเหล่านี้ถูกเอาไปตัดสินใจ ขัดกันในฐานะเลือกตั้งหรือตกเป็นดุลพินิจของตัวแทนเสียงข้างมาก” (ภุริ พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 57)

ภุริมีความเห็นว่าเมื่อชนชั้นนำถูกพลังประชาธิปไตยบีบคั้นจนตกอยู่ในสภาพ “หลังชนฝา” “พวกเขายอมดิ้นรนขัดขืนด้วยทุกวิถีทางแม้กระทั่งการบ่อนทำลายหรือโค่นล้มระบอบประชาธิปไตย” (ภุริ พวงศ์เจริญ, 2558, หน้า 58)

ถ้าสมมติและภุริวิเคราะห์ได้ถูกต้องต้องย่อมหาคำว่า ปัญหาประชาธิปไตย ไม่ตั้งมั่นในไทยเป็นผลมาจากความพยายามบ่อนทำลายหรือโค่นล้มระบอบประชาธิปไตย โดยชนชั้นนำ

บทความนี้เห็นพ้องกับสมมติและภุริในเรื่องความตึงเครียดขัดแย้งระหว่างชนชั้นนำกับระบอบประชาธิปไตยและต้องการเสนอข้อถกเถียงเพิ่มเติมบางประเด็น กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของการกำหนดนโยบาย แม้กระทั่งในจังหวะเวลาที่กระแสประชาธิปไตยขึ้นสูงระหว่างปี 2516-2519 หรือระหว่างปี 2535-2549 สถาบันเสียงข้างน้อยที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งมีบทบาทในการกำหนดระบบการเมือง ริเริ่ม เห็นชอบและยับยั้งหรือดำเนินนโยบายเสมอมา นี่แสดงให้เห็นว่าปัญหาประชาธิปไตยของไไทยนั้นมีได้อยู่ที่การปฏิเสธสถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก

ดังนั้นอาจจะถูกต้องมากกว่าที่จะกล่าวว่าชนชั้นนำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งต่างหากเป็นฝ่ายปฏิเสธประชาธิปไตยและมีอำนาจกำหนดอาณาเขตของพลังประชาธิปไตย ทำให้ความขัดแย้งรุนแรงในการเมืองไทยจะเกิดขึ้นเป็นระยะตามจังหวะเวลาที่พลังประชาธิปไตยเติบโตใหญ่ขยายตัวและก้าวขึ้นมาขอส่วนแบ่งอำนาจที่มากขึ้น

ในขณะที่ประชาธิปไตยไทยมีชีวิตและพยาธิสภาพลุ่ม ๆ ดอน ๆ แต่สถาบันเสียงข้างน้อยที่ปกป้องผลประโยชน์ชนชั้นนำกลับถูกก่อร่างวางฐานและลงหลักตั้งมั่นเสมอมา ด้วยเหตุผลว่าสถาบันดังกล่าวติดตั้งอยู่ในระบบการเมืองไทยและมีแนวโน้มไปในทางที่จะ

ติดตั้งกลไกดังกล่าวเพิ่มขึ้นมากกว่าด้านการถดถอยลดลง ไม่ว่าจะกระแสพลังประชาธิปไตย จะเข้มแข็งหรืออ่อนแรงลงก็ตามเพราะแม้แต่ชนชั้นนำที่มาจาก การเลือกตั้งก็มิได้แสดง เจตนาธรรมเนียมที่จะขยายพื้นที่ประชาธิปไตยแผ่กว้างออกไปแต่กลับนิยมสร้างสายสัมพันธ์และ ใช้สถาบันเหล่านั้นเพื่อเป้าหมายเฉพาะหน้าของตนด้วย

ข้อสันนิษฐานของบทความนี้คือ หนึ่ง ปัญหาประชาธิปไตยไม่ตั้งมั่นของไทยเป็น ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความพยายามของชนชั้นนำในการปกป้องผลประโยชน์ตนเองจากเสียง ข้างมาก สอง “สถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก” ดำรงอยู่ในสังคมไทยและกำกับควบคุมเสียง ข้างมากเพื่อรักษาอาณาเขตสงวนของตนเสมอมา หากการทำหน้าที่ถ่วงทวนมติมหาชนของ สถาบันเสียงข้างน้อยไม่เพียงพอที่จะพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ชนชั้นนำ พวกเขาจะติดตั้ง กลไกใหม่เพิ่มขึ้น ผลรวมของการติดตั้งกลไกใหม่ต่าง ๆ โดยชนชั้นนำทำให้เกิดเป็นระบอบ ประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมากที่สถาบันเสียงข้างน้อยต่าง ๆ ทำหน้าที่ สอดประสานกันโดยต้องมีศูนย์กลางสั่งการเพื่อจูงใจ กำกับ บังคับ ลงโทษและเบียดขับ เสียงข้างมากในฐานะตัวกระทำการที่มีความหมายออกไปจากพื้นที่การเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย

ธรรมชาติและรากเหง้าปัญหาของการเมืองไทยร่วมสมัย

ภารกิจถาวรของชนชั้นนำไทยคือ การตัดแปลงความเป็นจริงให้เอื้ออำนวยต่อ การดำรงอยู่ของพวกเขาให้มากที่สุดเนื่องจากเงื่อนไขการดำรงอยู่ของพวกเขาที่อยู่ในสถานะ ได้เปรียบด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองที่เหลื่อมล้ำนั้นขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงที่มุ่ง ไปสู่การกระจายผลประโยชน์และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองให้ช่องทางที่เหลื่อมล้ำ นั้นหดแคบมากขึ้น การขยายตัวของปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นตัวอย่างหนึ่ง ในประเด็นนี้ด้วยเหตุที่ว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เปิดโอกาสให้คนจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการจัดสรรทรัพยากรในประเทศที่แต่เดิมนั้น อำนาจดังกล่าวอยู่ในมือชนชั้นนำจำนวนน้อย ในแง่นี้ประชาธิปไตยเป็นระบอบที่ขัดแย้งกับ ผลประโยชน์ของชนชั้นนำไทยโดยตรงพวกเขาจึงต้องตัดแปลงระบอบประชาธิปไตย

หากยึดถือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือการเปลี่ยนระบอบ การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไปสู่ระบอบการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญ ลายลักษณ์อักษร สถาปนาผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีและระบบราชการ แบบใหม่อันเป็นองค์ประกอบของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นหมุดหมาย

ของการขยายวงอำนาจและปรับโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองไทยครั้งใหญ่ ความขัดแย้งและความรุนแรงทางการเมืองหลังจากนั้นก็คือ ความพยายามของชนชั้นนำที่จะดัดแปลงระบอบการปกครองดังกล่าวให้ไม่เป็นภัยคุกคามจนกระทั่งความสัมพันธ์ทางอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์หลากหลายในสังคมไทยลงตัวเป็นระยะ

บทสรุปความลงตัวของระหว่างชนชั้นนำกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญคือ ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือที่เกษียร เตชะพีระ เรียกว่า ฉันทมติภูมิพล อันเป็นระเบียบการเมืองที่ชนชั้นนำหลากหลายไม่ว่าจะเป็นข้าราชการพลเรือน ทหาร เทคโนโลยี นักรบการเมือง นักวิชาการ นักธุรกิจสามารถอยู่ร่วมและแบ่งปันผลประโยชน์กันได้โดยทุกฝ่ายยอมรับอำนาจนำของสถาบันกษัตริย์ (หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ, 2562)

ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขกับระบอบประชาธิปไตยเลือกตั้ง

หากนับช่วงเวลาหลังจากปี 2523 ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหมดพลังที่จะเป็นภัยคุกคามชนชั้นนำ ความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ลงตัวดังกล่าวทำให้ประเทศไทยปลอดความขัดแย้งทางการเมืองขนานใหญ่ยึดเยื้อมากกว่าชั่วอายุคนจนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ขยายฐานคนชั้นกลางให้กลายเป็นกลุ่มพลังทางการเมืองที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งจนสามารถทำการรุกคืบแย่งชิงพื้นที่อำนาจการเมืองจากชนชั้นนำเกิดเป็นเหตุการณ์พฤษภาเลือดปี 2535 อันเป็นชนวนไปสู่การร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เชื่อกันว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการร่างมากที่สุด

รัฐธรรมนูญปี 2540 ได้สร้างพรรคการเมืองและฝ่ายบริหารจากการเลือกตั้งที่เข้มแข็งอย่างไม่เคยมีมาก่อนในการเมืองไทยคือ พรรคไทยรักไทยของทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลเข้มแข็งมีเสถียรภาพก่อให้เกิดความปั่นป่วนในระเบียบการเมืองไทยแบบเดิมที่ดำรงอยู่ระหว่างปี 2523-2544 อันมีสาระสำคัญคือ เสถียรภาพทางการเมืองเกิดจากรัฐบาลที่ไม่มีเสถียรภาพ (Suehiro, 2009, pp.16-17) เนื่องจากหากรัฐบาลมีเสถียรภาพจะสามารถใช้อำนาจที่มีความชอบธรรมจากการเลือกตั้งล่วงล้ำเข้าไปในอาณาเขตสงวนของชนชั้นนำที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง กล่าวคือ รัฐบาลจากการเลือกตั้งของนายฯ ทักษิณและประชาชนได้เปียดแย้งอำนาจในการริเริ่ม เห็นชอบและยับยั้งหรือดำเนินนโยบายจากชนชั้นนำ

โดยเฉพาะด้านการพัฒนาประเทศและการจัดการในภาวะวิกฤตซึ่งไม่เคยตกเป็นของพรรคการเมืองเลือกตั้งพรรคเดียวก่อน

ตัวอย่างหนึ่งของความแตกต่างระหว่างรัฐบาลก่อนปี 2544 กับรัฐบาลหลังจากนั้น คือ การตัดสินใจและการดำเนินนโยบายหลายประการของรัฐบาลเลือกตั้งได้มาเป็นการเลือกของประชาชนควบคู่ไปกับทางเลือกอื่นของรัฐที่ดำเนินการโดยข้าราชการและหน่วยงานอื่นที่ได้มาจากการเลือกตั้ง เช่น โครงการต่าง ๆ ที่ถูกเรียกว่า “ประชานิยม” ได้รับการริเริ่ม เห็นชอบและดำเนินการอย่างกว้างขวาง ในหลายพื้นที่การดำเนินงานของโครงการประชานิยมทับซ้อนกับพื้นที่ของโครงการในพระราชดำริของส่งผลให้คำว่าประชานิยมเป็นที่ได้ยินและรู้จักควบคู่ไปกับโครงการราชูปถัมภ์ซึ่งปรากฏมายาวนานในฐานะโครงการช่วยเหลือประชาชนและพัฒนาพื้นที่ทุรกันดารและไม่เคยมีคู่แข่งเปรียบเทียบมาก่อน

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ระบอบการเมืองไทยแบบประชาธิปไตยเลือกตั้งได้กลายเป็นความท้าทายต่อสถาบันต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่เดิมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

วิกฤตการณ์และความไร้เสถียรภาพทางการเมืองที่ปรากฏตลอดระยะเวลาว่าทศวรรษหลังการรัฐประหารปี 2549 จนถึงปัจจุบันโดยเนื้อแท้แล้วคือ การตอบโต้ของชนชั้นนำต่อระบอบประชาธิปไตย พวกเขาพยายามแสวงหาวิธีการกับควบคุมระบอบประชาธิปไตยให้อำนาจริเริ่ม เห็นชอบและยับยั้งหรือดำเนินนโยบายอยู่ในมือชนชั้นนำดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นการใช้การเมืองบนท้องถนนหรือการรัฐประหารหรือใช้เครื่องมือทั้งสองร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

จากรัฐธรรมนูญฉบับหมายจับทักษิณสู่รัฐธรรมนูญฉบับกำราบเสียงข้างมาก

รัฐประหารเป็นเครื่องมือสำคัญของชนชั้นนำในการจัดการระบอบประชาธิปไตย แต่ไม่ใช่เครื่องมือชนิดเดียว นับจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจแก่เสียงข้างมากจนถึงปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐประหาร 2 ครั้งคือ ในปี 2549 และ 2557 ซึ่งเป็นรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลทักษิณและเครือข่ายที่พลั้งจากการเลือกตั้ง เข้าถึงอำนาจกำหนดนโยบายสำคัญทั้ง 2 ครั้ง การรัฐประหารช่วยเปิดโอกาสให้ชนชั้นนำยับยั้งและเปลี่ยนทิศทางนโยบายทำลายโครงสร้างที่มอบอำนาจแก่พลั้งจากการเลือกตั้งและสร้างกลไกสืบทอดแผนนโยบายและโครงสร้างอำนาจแบบกระจุกตัวในหมู่ชนชั้นนำเอาไว้ผ่านการนำโดยกองทัพซึ่งมีจุดอ่อนจากการขาดความชอบธรรมตามกระแสโลกปัจจุบันจึง

จำเป็นต้องกระทำการดังกล่าวผ่านกฎหมาย ในการนี้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือสำคัญของชนชั้นนำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวที่จะต้องกระทำภายใต้ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

เป้าหมายของชนชั้นนำจึงอยู่กับการร่างรัฐธรรมนูญที่ทำให้การเลือกตั้งไม่สามารถกลายเป็นพลังเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายและโครงสร้างอำนาจได้ ความพยายามดังกล่าวปรากฏให้เห็นในการร่างรัฐธรรมนูญหลังการรัฐประหารทั้งในปี 2549 ที่มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2550 และการรัฐประหารในปี 2557 ที่มีการร่างและประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2560 สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับอยู่ที่ความพยายามกำกับควบคุมการเลือกตั้งให้ระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถเป็นช่องทางทำลายอำนาจชนชั้นนำได้

นายจรัล ภัคตินากุล รองประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญปี 2550 ได้กล่าวไว้ว่า “ระบบ Party List ของปี 2540 พลาดตรงเขาไปทำเป็นบัญชีเดียวทั่วประเทศเลยทำให้พรรคที่ได้เสียงมากที่สุดในทั้งประเทศนี้กว่าพรรคเขามีคะแนนเสียงประชาชนสนับสนุน 14 ล้าน 19 ล้าน อหังการ มมังการ จะเทียบชั้นเป็นเจ้าของดินอย่างนั้นไม่ถูกหลักของระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”(จรัล ภัคตินากุล อ้างถึงใน เกษียร เตชะพีระ, 2555, หน้า 17)

ด้วยเป้าหมายดังกล่าวรัฐธรรมนูญปี 2550 จึงลดจำนวนวันที่ผู้สมัคร ส.ส. จะต้องสังกัดพรรคการเมืองจาก 90 วันเหลือ 30 วัน ให้ ส.ส. เป็นอิสระจากมติพรรค ทำให้การเปิดอภิปรายไม่ว่างใจนายกรัฐมนตรีนและรัฐมนตรีได้ง่ายมากขึ้น มีการเพิ่มหมวด “คุณธรรม จริยธรรม” และถือการฝ่าฝืนบทบัญญัตินี้เป็นความผิดร้ายแรง เปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้ง ลดจำนวน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อจาก 100 คน เหลือ 80 คน และกำหนดเขตเลือกตั้งแบบกลุ่มจังหวัดแทนที่เขตเลือกตั้งทั่วประเทศ กำหนดให้ ส.ว. มาจากการสรรหาโดยกรรมการสรรหาจำนวน 7 คน รวมถึงมีการกำหนดให้ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ มีความยึดโยงกับภาคประชาชนน้อยลงโดยส่วนใหญ่จะมาจากการสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาที่ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นหลัก (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550, มาตรา 93, 96, มาตรา 101 (3), มาตรา 111, มาตรา 113, มาตรา 158, มาตรา 279, มาตรา 229, มาตรา 231)

กฎหมายมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ลดความเข้มแข็งของพรรคการเมืองลดอำนาจรัฐบาลจากการเลือกตั้ง เพิ่มอำนาจของสถาบันและหน่วยงานที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งในการกำกับควบคุมนักการเมืองและพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญปี 2550 จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ถ่วงดุลเสียงข้างมาก (Majority) ด้วยสถาบันเสียงข้างน้อยที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง (Non-Majoritarian Institutions) ทำให้พรรคการเมืองที่จะชนะการเลือกตั้งและเป็นรัฐบาลประสบความยุ่งยากในการควบคุม ส.ส. ของพรรคและตกอยู่ภายใต้การตรวจสอบอย่างละเอียดหยาบหมึมจากสถาบันและองค์กรอิสระที่ไม่ได้ยึดโยงกับประชาชน ยกตัวอย่างเช่น กกต. มีอำนาจริเริ่มการยุบพรรคการเมืองและสิ้นสุดสมาชิกภาพของ ส.ส. ที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้แม้ว่าจะไม่มีผู้ร้องเรียนก็ตาม จน นิธิ เอียวศรีวงศ์ เรียกรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า “หมายจับทักษิณ” (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2550)

นอกจากการใช้อำนาจเสียงข้างน้อยที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งผ่าน กกต. แล้ว ศาลก็เป็นอีกสถาบันหนึ่งที่มีอำนาจยับยั้งยกเลิกถอนมติจากเสียงข้างมาก ภายหลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ นายกรัฐมนตรีจำนวน 3 ราย ถูกศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ คือ นายสมคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้พ้นจากตำแหน่งจากการตีความกฎหมายอย่างกว้างขวางในกรณีปัญหาการตีความมาตรา 267 ว่าด้วยการเป็น “ลูกจ้าง” ของนายกรัฐมนตรี (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2558, หน้า 296-313) นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีที่ต้องพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้ยุบพรรคที่ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ รักษาการตำแหน่งหัวหน้าพรรค และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้พ้นจากตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรีเนื่องจากการโยกย้ายข้าราชการ

แม้ว่ารัฐธรรมนูญปี 2550 จะพยายามควบคุมประชาธิปไตยด้วยการมุ่งลดบทบาทอำนาจตัวแทนเสียงข้างมากโดยเฉพาะตัวแทนที่ได้รับความนิยมอย่างทักษิณแต่ผลปรากฏว่าการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญปี 2550 จำนวน 2 ครั้ง คือ ในปี 2551 และ 2554 นั้น พรรคเครือข่ายทักษิณสามารถชนะการเลือกตั้งได้เป็นรัฐบาลทั้ง 2 ครั้งจึงเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าการรัฐประหารปี 2549 และรัฐธรรมนูญปี 2550 ที่มุ่งกีดกันทักษิณออกไปจากการเมืองไทยไม่เพียงพอที่จะควบคุมพลังการเมืองของเสียงข้างมาก จนขึ้นนำไทยจึงต้องสานต่อภารกิจตัดแปลงประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับการดำรงอยู่ของพวกเขาอีกวาระหนึ่ง นั่นคือ รัฐประหาร ปี 2557 และรัฐธรรมนูญ ปี 2560 ที่ร่างและประกาศใช้ในสมัยรัฐบาลทหาร

ชนชั้นนำจำนวนหนึ่งเห็นว่ารัฐประหารปี 2549 เป็นรัฐประหารที่ “เสียของ” (พรเทพ เสง, 2557) จะสังเกตได้ว่ารัฐธรรมนูญปี 2550 ไม่ประสบความสำเร็จในการจำกัดพลังของเสียงข้างมาก ดังนั้นเป้าหมายหลักของการรัฐประหารในปี 2557 คือการสืบทอดภารกิจระดับพื้นที่ที่ประชาธิปไตยส่งผลให้รัฐประหารครั้งนี้จัดวางโครงสร้างที่เพิ่มระดับการควบคุมเสียงประชาชนมากขึ้น มีการเพิ่มอำนาจกองทัพให้เข้ามามีบทบาทในกิจการของรัฐอย่างกว้างขวาง ภายหลังกการรัฐประหารคณะรักษาความสงบแห่งชาติยังคงอยู่ในอำนาจควบคุมไปกับการตั้งรัฐบาลที่มีหัวหน้า คสช. ดำรงตำแหน่งหัวหน้ารัฐบาล มีอำนาจใช้กฎหมายมาตรา 44 ตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว 2557 ที่ให้อำนาจหัวหน้า คสช. ออกคำสั่งที่มีผลในทางบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการและยังคงอำนาจนี้ต่อไป แม้มีรัฐธรรมนูญ 2560 จนกว่าจะมีรัฐบาลชุดใหม่

นอกจากนี้บุคลากรจากกองทัพยังมีบทบาทในคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของรัฐสภาเช่น ในคณะกรรมการสามัญของสภานิติบัญญัติแห่งชาติจำนวน 20 คณะ มีทหารดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการถึง 11 คณะ มีทหารดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจและประธานบอร์ดรัฐวิสาหกิจ ข้อมูลจากการสำรวจรวบรวมของสำนักข่าวบีบีซีไทยพบว่าหลังรัฐประหาร 2557 มีทหารเป็นกรรมการรัฐวิสาหกิจจำนวน 56 แห่งของไทยเพิ่มขึ้น 5 เท่าตัว โดยก่อนรัฐประหารปี 2557 นั้นทหารเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจเพียง 3 แห่ง ต่อมาเพิ่มเป็น 16 แห่ง หลังการรัฐประหาร (พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์, 2560)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกันมิให้ระบอบการเมืองไทยกลับไปสู่ระบอบการเมืองที่เสียงข้างมากมีอำนาจนำเหนือสถาบันเสียงข้างน้อยของชนชั้นนำ จึงจำเป็นต้องในวางโครงสร้างทางกฎหมายเพื่อจัดการปัญหานี้ในระยะยาว ภายหลังกการรัฐประหารมีความพยายามร่างรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนายบรรศักดิ์ อูวรรณโณ เป็นประธานยกร่างแต่ไม่ผ่านความเห็นชอบจากสภาปฏิรูปแห่งชาติซึ่งนายบรรศักดิ์อธิบายเหตุผลที่สภาลงมติไม่รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า “เพราะเขาอยากอยู่ยาว” (มติชนออนไลน์, 2559) การยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่ดำเนินการโดยนายมีชัย ฤชุพันธ์ เป็นประธานยกร่างและนำไปผ่าน “พิธีกรรม” ออกเสียงประชามติประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญปี 2560

รัฐธรรมนูญปี 2560 มีลักษณะสำคัญคือ สืบทอดเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญปี 2550 ในด้านการลดอำนาจประชาชนและเพิ่มอำนาจสถาบันเสียงข้างน้อยที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เช่น ข้าราชการและองค์กรอิสระด้วยโครงสร้างอย่างเป็นระบบ โดยออกแบบให้

อำนาจสถาบันเสียงข้างน้อยกำกับควบคุมเสียงข้างมากอย่างเข้มงวดด้วยการออกกฎหมายใหม่ว่าด้วยพรรคการเมือง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาที่ทำให้พรรคการเมืองตั้งยาก ยุบง่าย การเลือกตั้งมีความซับซ้อน เลือกตั้งยาก นับคะแนนยาก³ ตั้งรัฐบาลยาก บริหารประเทศยาก (จะกล่าวต่อไปข้างหน้า) โดยพรรคการเมือง นักการเมือง รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีอื่นเป็นตัวแทนประชาชนถูกตรวจสอบกำกับควบคุมอย่างเข้มงวด ทั้งทางวินัย จริยธรรม กฎหมายและองค์กรอิสระ โดยองค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและมีอำนาจให้ยุบสภาให้โทษสถาบันตัวแทนเสียงประชาชนถูกคัดเลือกโดยชนชั้นนำและกองทัพ

นี่เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องการดำรงอยู่ของสถาบันปรปักษ์เสียงข้างมากในการเมืองไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและขอบเขตอำนาจ

ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้นอกจากหนีไปจากการเขียนกฎหมายให้สถาบันเสียงข้างมากมีความยากลำบากในการเข้าสู่อำนาจและใช้อำนาจแล้ว รัฐธรรมนูญยังมีบทเฉพาะกาลกำหนดให้ คสช. และเครือข่ายมีอำนาจพิเศษในช่วงเปลี่ยนผ่านและได้รับการยกเว้นจากการตรวจสอบกำกับควบคุมโดยกฎหมายเมื่อดำรงตำแหน่งเดียวกันกับนักการเมือง ตัวอย่างเช่น การให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติที่แต่งตั้งโดย คสช. และคณะรัฐมนตรีทำหน้าที่ต่อไปแม้จะมีการประกาศเลือกตั้งแล้วจนกว่าจะมีสภาผู้แทนฯ และวุฒิสภาใหม่ (มาตรา 263) ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายมาตราต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่อาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนมาดำรงตำแหน่งทางการเมืองแก่คสช. และเครือข่าย เช่น มาตรา 112 และสำคัญที่สุดคือ บทเฉพาะกาลที่กำหนดให้มี ส.ว. 250 คนที่สรรหาและแต่งตั้งโดย คสช. (มาตรา 269) มีอำนาจในการเลือกนายกรัฐมนตรีร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 272) ซึ่งจะลดโอกาสที่ผู้นำฝ่ายบริหารจะมาจากการเลือกของเสียงข้างมากแม้ว่าจะมีหัวหน้าพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งได้จำนวน ส.ส. เกินกึ่งหนึ่งจากจำนวนที่นั่ง ส.ส. ทั้งหมดก็ตาม การดำรง

³ ตัวอย่างหนึ่งของความยุ่งยากเหล่านี้ได้จากข่าวดังนี้ “วิเคราะห์ 2 สูตรคำนวณ “ส.ส.บัญชีรายชื่อ” ทำให้สื่อรายงานไม่ตรงกัน-เหตุกฎหมายยังคลุมเคลือ-สูตรไหนสะท้อนเสียงประชาชน?” ThaiPublica, 30 มีนาคม 2562 สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562, <https://thaipublica.org/2019/03/thailand-election-2562-65/>

“นักคณิตศาสตร์ชื่อดังแฉชัด ๆ กกต. คำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อผิดถึง 4 จุด” ข่าวสด, 10 พฤษภาคม 2562, สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562, https://www.khaosod.co.th/election-2019/news_2502046

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีครั้งที่ 2 ต่อเนื่องกันของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา จึงเป็นสิ่งที่ถูกออกแบบไว้ตั้งแต่ต้น

โครงสร้างอำนาจที่จัดวางใหม่อย่างเหลื่อมล้ำสูงนี้ทำให้ชนชั้นนำมีอำนาจเหนือและมากกว่าประชาชนหรือนักการเมืองตัวแทนประชาชน ผลพวงที่ตามมาคือ คนกลุ่มนี้สามารถลอยอยู่เหนือความพร้อมรับผิด การตรวจสอบและการลงโทษจากสังคม

นอกจากรัฐธรรมนูญปี 2560 จะกำหนดให้อำนาจการเมืองตกอยู่ในกลุ่มชนชั้นนำและกองทัพแล้วยังกำหนดให้อำนาจทางเศรษฐกิจตกอยู่ในมือคนกลุ่มนี้ด้วย รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติกับคณะกรรมการปฏิรูปประเทศที่คณะกรรมการมาจากกองทัพ ข้าราชการและนายทุน คณะกรรมการทั้ง 2 ชุดนี้สำคัญเพราะสิ่งที่พวกเขากำหนดนั้นจะถูกใช้เป็นกรอบให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นภายหลังการเลือกตั้งต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญปี 2560 หมวด 6 มาตรา 65 กำหนดให้รัฐบาลมีหน้าที่จัดทำนโยบายและใช้จ่ายงบประมาณให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีซึ่งเขียนขึ้นมาโดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติที่แต่งตั้งโดย คสช. และคนของ คสช. ทั้งหน่วยงานรัฐและรัฐบาลสามารถถูกคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติยื่นเรื่องต่อ ป.ป.ช. เพื่อฟ้องร้องเอาผิดฐานปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบซึ่งมีโทษทั้งให้พ้นจากตำแหน่ง เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองรวมถึงโทษจำคุกด้วย (มาตรา 29)

กระบวนการต่าง ๆ ข้างต้นสะท้อนความพยายามกำหนดทิศทางประเทศที่ปฏิเสธกีดกันเสียงข้างมากของชนชั้นนำ พวกเขาดำเนินการในเรื่องนี้อย่างเป็นระบบครอบคลุมบูรณาการ กฎหมายในลักษณะนี้ไม่จำกัดเพียงกฎหมายเกี่ยวข้องกับการเมืองเท่านั้นแต่ยังปรากฏในหมวดอื่น ๆ ด้วย ดังปรากฏตั้งแต่รัฐธรรมนูญปี 2550 ที่หมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ วางนโยบายเรื่องความมั่นคง ศาสนา เศรษฐกิจ การต่างประเทศ ไว้อย่างละเอียด ซึ่งศาสตราจารย์วรเจตน์ ภาคีรัตน์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยให้ความเป็นไว้ว่าเป็นสิ่งที่ “ฟุ่มเฟือย” และ “ควรจะวางไว้กว้างแล้วพรรคการเมืองที่ลงเลือกตั้งเขาจะเสนอนโยบายกับประชาชน” (อธิกิต แสงสุข, 2558)

นิติบัญญัติเพื่อชนชั้นนำ

ค่อนข้างชัดเจนว่าหลังรัฐประหารปี 2549 นอกจากการใช้กำลังและโฆษณาชวนเชื่อแล้วชนชั้นนำไทยหันมาใช้กลไกในระบอบประชาธิปไตยจัดการคู่แข่งทางการเมืองด้วย ตัวอย่างหนึ่งของกลไกในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญ หลังรัฐประหาร

2549 คณะรัฐประหารได้ยุบศาลรัฐธรรมนูญและตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพื่อทำภารกิจยุบพรรคการเมืองที่ค้างอยู่ในศาลต่อไป (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2562) วรเจตน์ยังกล่าวต่อไปอีกด้วยว่า “ในบ้านเรา (ประเทศไทย) ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ แต่พิทักษ์สิ่งที่อยู่เบื้องหลังรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นอะไรบางอย่างที่ใหญ่กว่ารัฐธรรมนูญ” (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2562)

กฎหมายสามารถกลายเป็นเครื่องมือในการจัดการฝ่ายตรงข้ามพร้อมกันกับการเป็นเครื่องมือรับรองความชอบธรรมของการกระทำต่าง ๆ ที่ละเมิดหลักนิติรัฐของชนชั้นนำ คณะรัฐประหารที่กระทำการสำเร็จจะใช้ประกาศ คำสั่งหรือกฎหมายที่ประกาศใช้ในสมัยรัฐประหารดำเนินนโยบายและภารกิจต่าง ๆ โดยอ้างเป็นการกระทำตามกฎหมายการทำงานอย่างสอดคล้องประสานของกลไกจำกัดอำนาจประชาชนที่ออกแบบโดยชนชั้นนำ ปรากฏให้เห็นในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ที่ใช้ทั้งเวลา งบประมาณและมีประชาชนร่วมลงคะแนนจำนวนมากแต่ในท้ายที่สุดก็มีการจัดตั้งรัฐบาลที่มีองค์ประกอบสำคัญไม่แตกต่างไปจากรัฐบาลทหารก่อนหน้านั้น

รัฐธรรมนูญ 2560 กำหนดกติกาการเลือกตั้งใหม่ มีการปรับสัดส่วนในการเลือก ส.ส. จำนวน 500 ที่นั่งโดยแบ่งเป็น ส.ส. ในระบบเขต 350 ที่นั่งและ ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่ออีก 150 ที่นั่งโดยใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวในระบบเขตและจะนำคะแนนเสียงที่ได้รับมาคำนวณจำนวนที่นั่งของ ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคซึ่งจะมีได้ไม่เกิน “ส.ส. พิงมี” ของแต่ละพรรคที่คำนวณจากการนำจำนวนผู้มาลงคะแนนทั้งหมดหารด้วยที่นั่ง ส.ส. เป็นกติกาการเลือกตั้งในระบบ Mixed-Member Apportionment (MMA) หรือเรียกในภาษาไทยว่า “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” ที่สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์นักรัฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องระบบเลือกตั้งให้ความเห็นว่า ระบบเลือกตั้งดังกล่าวที่นำมาใช้ในไทยอาจมี ปัญหาเรื่องการบิดเบือนและเบี่ยงเบนเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้ง เอื้อให้เกิดโครงสร้าง การแข่งขันที่เน้นตัวบุคคลมากกว่าพรรค ไม่เอื้อต่อการสร้างระบบความรับผิดชอบระหว่าง ผู้เลือกตั้งและตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้งและเป็นระบบที่ให้โบนัสแก่พรรคที่แพ้ในระบบเขต ซึ่งจะทำให้พรรคขนาดกลางที่ไม่ชนะการเลือกตั้งในระบบเขตมีโอกาสได้ที่นั่งสูงขึ้น และ ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวระบบการเลือกตั้งเช่นนี้อาจทำให้ “ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทาง การเมืองของประชาชนจะต่ำลงจนอาจทำให้ความสนใจและความต้องการมีส่วนร่วม ทางการเมืองเสื่อมถอยลง” (สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์, 2561, หน้า 205-207)

ผลการเลือกตั้งวันที่ 24 มีนาคม 2562 สะท้อนความสำเร็จของชนชั้นนำไทย ในการดัดแปลงสถาบันและกลไกต่าง ๆ ของรัฐให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายตนในฐานะ คนส่วนน้อยที่ครอบครองใช้ประโยชน์ทรัพยากรส่วนมากของสังคมด้วยการทำให้ เสียงส่วนข้างมากหมดพลังทางการเมืองลง ทั้งในกระบวนการการเลือกตั้งและ การให้อำนาจสถาบันเสียงข้างน้อยที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยพิพากษา กำกับควบคุมสถาบันเสียงข้างมากที่มาจากการเลือกตั้ง

ในกระบวนการเลือกตั้งนั้น วิธีเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่น่าคะแนนเสียง ของผู้สมัครที่แพ้ในการแข่งขันแบบเขตมารวมเป็นคะแนนของพรรคเพื่อคำนวณหา ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อทำให้เสียงส่วนน้อยถูกนำมาเพิ่มจำนวน ส.ส. ให้กับพรรคการเมืองที่แพ้ การเลือกตั้งแบบเขตในขณะเดียวกันก็ลงโทษพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้งแบบเขต จำนวนมากด้วยให้ลดสัดส่วน ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อที่พรรคจะได้รับกระทั่งอาจจะไม่ได้ จัดสรรที่นั่ง ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อเพิ่มเติมเนื่องจากถือว่าได้ที่นั่ง ส.ส. แบบเขตพอเพียง แล้ว

นอกจากตัวกระบวนการเลือกตั้งที่ไม่สนับสนุนให้เสียงข้างมากมีอำนาจแล้ว ชนชั้นนำยังสร้างสถาบันเสียงข้างน้อยไม่ได้มาจากการเลือกตั้งทำหน้าที่วินิจฉัยพิพากษา กำกับควบคุมสถาบันเสียงข้างมากที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการ การเลือกตั้ง (กกต.) สถาบันตุลาการ ผู้ตรวจการแผ่นดิน ที่ล้วนแต่มีอำนาจให้คุณให้โทษ ผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการตัดสิทธิในการร่วมตัวกันของ ประชาชนและสิทธิทางการเมืองในการลงสมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญของ ประชาชน

ผลงานขององค์กรอิสระที่ทำให้เสียงข้างมากหมดพลังทางการเมืองลงขึ้นหนึ่งคือ การนับคะแนนและการคำนวณคะแนน ภายหลังจากการเลือกตั้ง กกต. ใช้เวลาถึง 43 วันในการ ประกาศรับรองผลการเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตอย่างเป็นทางการ ในขณะที่การคิด คะแนน ส.ส. ในระบบบัญชีชื่อนั้น กกต. ได้เลือกใช้วิธีการคำนวณคะแนนที่สังคมเห็นว่า ขัดกับสิ่งที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยวิธีการคำนวณ ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อของ กกต. นั้น ทำให้เสียงของประชาชนที่เลือกพรรคการเมืองต่าง ๆ รวมกันกว่า 1.5 ล้านคน ไม่ถูกนำมา คำนวณเป็นที่นั่ง ส.ส. (ประชาไท, 2559) ในขณะเดียวกันก็ทำให้พรรคการเมืองที่ได้รับ คะแนนเสียงรวมไม่ถึงคะแนนเสียงเฉลี่ยสำหรับ ส.ส. พึงมีคือ 71,168.5141 เสียง สามารถ

มี ส.ส. ในระบบบัญชีรายชื่อ 1 ที่นั่งเพิ่มขึ้นมาถึง 11 พรรคการเมือง เช่น พรรคไทยรักธรรม ได้มีตัวแทนในสภาด้วยคะแนนเสียงเพียง 33,754 คะแนน (ปีซีไทย, 2562)

ผลของกติกาการเลือกตั้งและสถาบันฯ ดังกล่าวทำให้กระบวนการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลเป็นไปด้วยความยุ่งยาก การเลือกตั้งครั้งนี้ใช้เวลากว่า 4 เดือนหลังวันเลือกตั้ง จึงจะสามารถจัดตั้งรัฐบาลและแถลงนโยบายต่อรัฐสภาได้ พรรคการเมืองจัดตั้งยาก แต่ล้มง่ายโดยก่อนการเลือกตั้งมีพรรคการเมืองที่มีแนวโน้มจะได้รับคะแนนเสียงอย่างมีนัยสำคัญถูกตีความพิพากษาให้ยุบพรรค พรรคที่ชนะการเลือกตั้งด้วยเสียงส่วนใหญ่จัดตั้งรัฐบาลด้วยความยากลำบากหรืออาจไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดให้ ส.ว. จำนวน 250 คนที่มาจากการแต่งตั้งโดยคนกลุ่มเดียวมีอำนาจเลือกนายกรัฐมนตรี ร่วมกับ ส.ส. นอกจากนี้หากพรรคที่ได้รับเลือกจากเสียงข้างมากจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาได้ ก็จะเป็นรัฐบาลที่ขาดเสถียรภาพเพราะกติกาการเลือกตั้งออกแบบเพื่อไม่ให้มีพรรคที่ได้รับเสียงข้างมากเด็ดขาด

ดังนั้น ความเป็นไปได้ของรัฐบาลที่รัฐธรรมนูญปี 2560 ออกแบบไว้คือ หนึ่ง การมีรัฐบาลของชนชั้นนำที่ไม่ได้ชนะการเลือกตั้งด้วยเสียงข้างมากแต่จัดตั้งรัฐบาลและบริหารประเทศได้จากการสนับสนุนของสถาบันเสียงข้างน้อยและกลไกรัฐที่จัดวางไว้แต่ต้น และความเป็นไปได้ที่สองคือ รัฐบาลเสียงข้างมากที่ต้องบริหารประเทศภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัดโดยชนชั้นนำ รัฐบาลไม่สามารถริเริ่มและนำนโยบายใหม่ไปปฏิบัติได้ตลอดจนจะต้องถูกตรวจสอบอย่างละเอียดหยาบหยาบมีความเสี่ยงที่จะถูกฟ้องร้องเอาผิดโดยองค์กรอิสระและตัดสินพิพากษาโดยศาลทำให้ความอยู่รอดของรัฐบาลขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับชนชั้นนำ

กำเนิดระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมาก

ชนชั้นนำไทยได้ค้นพบวิธีอยู่ร่วมกับประชาธิปไตยโดยการทำให้ประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของความชอบธรรมในการปกครองแต่ไม่ใช่องค์ประกอบเดียวและไม่ใช่องค์ประกอบหลักของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

แนวคิดดังกล่าวประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของหลักอย่างมั่นคง ทำให้ในระบอบประชาธิปไตยไทยแม้ว่าประชาธิปไตยกับสถาบันกษัตริย์จะดำรงอยู่ร่วมกันแต่สถาบันกษัตริย์ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานหลักที่ดำรงอยู่เสมอแตกต่างจากประชาธิปไตยที่

บางครั้งอาจถูกหยุดยั้งทำลายลงด้วยการรัฐประหาร ดังที่บวรศักดิ์ อุวรรณโณ อธิบายไว้ว่า “ในทางกฎหมายนั้น เมื่อมีการรัฐประหารเลิกรัฐธรรมนูญต้องถือว่าอำนาจอธิปไตยที่เคยพระราชทานให้ประชาชนนั้นกลับคืนมายังพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นเจ้าของอำนาจเดิมก่อน 24 มิถุนายน 2475... กล่าวโดยสรุปก็คือ อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจตามกฎหมายนั้น ถ้าไม่อยู่ที่พระมหากษัตริย์ ก็อยู่ที่พระมหากษัตริย์กับประชาชนเท่านั้น” (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2548, หน้า 243-244)

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบและลำดับความสำคัญของเงื่อนไขปัจจัยในระบบประชาธิปไตยของไทยนั้นไม่คงที่ถาวร ภายหลังจากสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 คณะรัฐประหารและผู้ที่เกี่ยวข้องร่างรัฐธรรมนูญและสรรสร้างระบบเลือกตั้งใหม่เพื่อพยายามรักษาระบบประชาธิปไตยที่เสียงของประชาชนมิได้อยู่ในสถานะนำดังที่เคยเป็นมาก่อน

เมื่อชนชั้นนำจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับประชาธิปไตย ทางออกของพวกเขาคือการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่มีให้เสียงข้างมากมีอำนาจทำลายชนชั้นนำได้ นั่นคือระบอบประชาธิปไตยที่เสียงข้างมากจะต้องมีสถานะรองและขึ้นตรงต่อชนชั้นนำหากเสียงข้างมากมีเจตนาธรรมณ์ที่ขัดแย้งกับประโยชน์ของชนชั้นนำก็จะถูกบั่นทอนทำลายลงผ่านกลวิธีต่าง ๆ ทั้งมาตรการทางกฎหมายและการใช้กำลัง

องค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฎิปักษ์กับเสียงข้างมาก

ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฎิปักษ์กับเสียงข้างมากทำงานด้วยการสอดประสานระหว่างสถาบันเสียงข้างน้อยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การเขียนกฎหมายรัฐธรรมนูญโดยชนชั้นนำที่ให้อำนาจเสียงข้างน้อยเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย เนื้อหากฎหมายที่ร่างและประกาศใช้นั้นกว้างขวางและมีบทลงโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตราที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของประชาชน พรรคการเมืองและประชาชนจะถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดเข้มงวดผ่านการตีความกฎหมายอย่างกว้างขวางและเลือกสรรโดยองค์กรอิสระก่อนจะทำการส่งต่อไปยังศาลเพื่อตัดสินพิพากษาลงโทษซึ่งองค์ประกอบขององค์กรอิสระและศาลก็มาจากการกำหนดและเลือกสรรโดยชนชั้นนำ นอกจากนี้การใช้อำนาจของชนชั้นนำเพื่อควบคุมเสียงข้างมากในบางครั้งมีลักษณะที่ไม่ได้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรด้วย เช่น กรณียุบพรรคไทยรักษาชาติ ที่การแถลงของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่ได้ตัดสินลงโทษบนฐานกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่ไปอิงกับธรรมเนียมประเพณีซึ่งศาสตราจารย์ด้านกฎหมายมหาชนของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กล่าวว่าไม่เคยมีประเพณีดังกล่าวมาก่อน (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2562)

การทำงานสอดประสานกันระหว่างสถาบันเสียงข้างน้อยเหล่านี้ ทำให้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทยในทางปฏิบัติแล้วเสียงข้างมากมักจะถูกกำกับควบคุมกีดกันออกจากกระบวนการริเริ่ม เห็นชอบและดำเนินนโยบายในเกือบทุกขั้นตอน เมื่อพิจารณาจากความยุ่งยากในการรวมตัวกันของประชาชนไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งสหภาพแรงงาน การชุมนุมทางการเมืองหรือการตั้งพรรคการเมือง เมื่อมาถึงกระบวนการเลือกตั้ง โดยเฉพาะในการเลือกตั้งที่ผ่านมา นับว่าเป็นการจัดการเลือกตั้งที่มีความยุ่งยากมากที่สุด ครั้งหนึ่ง ประกอบด้วยความยุ่งยากในการกำหนดกติกาการเลือกตั้ง การแบ่งเขต การออกเสียงลงคะแนนตลอดจนการนับคะแนน เมื่อผ่านวันเลือกตั้งไปแล้วก็มีความยุ่งยากในการประกาศผลคะแนน แม้กระทั่งการนับคะแนนเสียงประกาศออกมาก็ยังเป็นทางการแล้วก็ยังมีความยุ่งยากในการจัดตั้งรัฐบาล

ทั้งนี้ระหว่างที่ความยุ่งยากในกระบวนการเลือกตั้งดำเนินอยู่นั้น รัฐบาล คสช. มีอำนาจเต็มในการบริหารประเทศและได้ผ่านกฎหมายและอนุวัติโครงการต่าง ๆ ตลอดเวลา

ท้ายที่สุดหากเสียงส่วนใหญ่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ก็จะต้องเผชิญกับความยุ่งยากที่รออยู่เบื้องหน้าตามโครงสร้างที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั่นคือ องค์กรอิสระ ตุลาการและกองทัพที่จะตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้ง มิให้ดำเนินนโยบายผิดไปจากแนวทางที่ชนชั้นนำกำหนดไว้ดังที่ปรากฏในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสามารถยื่นเรื่องฟ้องร้องข้าราชการและรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ชาติได้ และถ้าหากความยุ่งยากดังกล่าวยังไม่สามารถป้องกันการมีส่วนร่วมในเมืองของประชาชนผ่านพรรคการเมืองได้อีกก็จะมี “อภินิหารของกฎหมาย” หลายรูปแบบทำให้ตัวแทนของประชาชนต้องพบกับความยากลำบากนานับประการในการทำหายหรือเข้าถึงอำนาจรัฐ

การเลือกตั้งในวันที่ 24 มีนาคม 2562 และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนความสำเร็จในการออกแบบระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมากของชนชั้นนำและเป็นจุดที่จะวัดการหยั่งรากลงในสังคมไทยของระบอบนี้ต่อไป

สรุป

ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมาก คือ ความสัมพันธ์ทางอำนาจภายใต้กรอบโครงสร้างตามระบอบประชาธิปไตยที่จัดวางสถาบันเสียงข้างน้อยให้ทำหน้าที่กำกับควบคุมเสียงข้างมากมิให้มีบทบาทริเริ่ม เห็นชอบ ดำเนินนโยบายที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจแบบที่ดำรงอยู่

ระบอบดังกล่าวอนุญาตให้สถาบันประชาธิปไตยดำรงอยู่ แต่ถูกจัดวางให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสถาบันเสียงข้างน้อยหรือสถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก เช่น การเลือกตั้งอาจถูกจัดขึ้นตามแรงกดดันทั้งจากพลังภายในประเทศและจากต่างประเทศ แต่สถาบันเสียงข้างน้อยจะเป็นผู้ออกแบบกติกาการเลือกตั้ง กำกับควบคุมพรรคการเมือง ประชาชนมิให้สามารถรวมตัวหรือแสดงเจตนารมณ์ทั่วไปอันจะเป็นกระบวนการนำไปสู่การกระทำที่ท้าทายอำนาจชนชั้นนำได้

ระบอบนี้ทำงานด้วยปฏิบัติการสอดประสานระหว่างสถาบันเสียงข้างน้อยต่าง ๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่แตกต่างกันเพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกันคือ การกำกับควบคุมเสียงข้างมากหรือประชาชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ สถาบันปฏิบัติการความชอบธรรม สถาบันปฏิบัติการใช้กำลังและความรุนแรง สถาบันปฏิบัติการนิติบัญญัติ สถาบันปฏิบัติการตีความและสถาบันปฏิบัติการวิชาการ (บทความนี้กล่าวถึงเฉพาะสถาบันปฏิบัติการใช้กำลังและความรุนแรง สถาบันปฏิบัติการนิติบัญญัติ สถาบันปฏิบัติการตีความ)

ระบอบประชาธิปไตยอันเป็นปฏิปักษ์กับเสียงข้างมากจึงสะท้อนว่าปัญหาประชาธิปไตยไม่ตั้งมั่นของไทยนั้นไม่ได้เป็นปัญหาเรื่องศีลธรรมของนักการเมืองหรือประชาชน “ที่ไม่มีการศึกษา” หากแต่เป็นปัญหาที่เกิดจากการติดตั้งกลไกและสถาบันเสียงข้างน้อยอย่างล้นเกินจนบ่อนทำลายฐานรากของประชาธิปไตย

บรรณานุกรม

- เกษียร เตชะพีระ. (2555). 2 แนวโน้มที่แยกแยะของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ. ใน *สยามยามเปลี่ยน (ไม่) ผ่าน* (หน้า 28-40.). กรุงเทพฯ: ฟ้ายเดียวกัน.

- ไทยพับลิก้า. (2562, 30 มีนาคม). วิเคราะห์ 2 สูตรคำนวณ “ส.ส.บัญชีรายชื่อ” ทำไมสื่อ
รายงานไม่ตรงกัน-เหตุกฎหมายยังคลุมเครือ-สูตรไหนสะท้อนเสียงประชาชน?
สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 10, 2562, จาก [https://thaipublica.org/2019/03/
thailand-election-2562-65/](https://thaipublica.org/2019/03/thailand-election-2562-65/)
- นักคณิตศาสตร์ชื่อดังแฉชัด ๆ กกต. คำนวณ ส.ส. บัญชีรายชื่อผิดถึง 4 จุด. (2562,
10 พฤษภาคม). *ข่าวสด*. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 10, 2562, จาก
https://www.khaosod.co.th/election-2019/news_2502046
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2550, 11 พฤษภาคม). นิธิ อภิปราย: การเมืองของการทำการเมืองให้
ไม่การเมือง. *ประชาไท*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก
<https://prachatai.com/journal/2007/05/12659>
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2548). *กฎหมายมหาชนเล่ม 2: การแบ่งแยกกฎหมายมหาชน-
เอกชนและพัฒนาการกฎหมายมหาชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บีบีซีไทย. (2562, 8 พฤษภาคม). เลือกลง: กกต. ประกาศรับรอง 149 ส.ส. บัญชีรายชื่อ.
บีบีซี. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 1, 2562, จาก [https://www.bbc.com/thai/
thailand-48197070](https://www.bbc.com/thai/thailand-48197070)
- ปกป้อง จันวิทย์ และชิตี มีแต้ม. (2562, 16 มกราคม). เปิดห้องเรียนนิติศาสตร์เพื่อ
ราษฎร มองอนาคตการเมืองไทยกับวรเจตน์ ภาคีรัตน์. *101 World*. สืบค้นเมื่อ
เมษายน 1, 2562, จาก [https://www.the101.world/worachet-interview/
prachatai](https://www.the101.world/worachet-interview/). (2559, 8 พฤษภาคม). เพื่อไทยถล่มค่าน กกต. ใช้สูตรแจกที่นั่งพรรคต่ำกว่า
ค่าเฉลี่ย อนาคตใหม่เตรียมฟ้องศาล รธน. *ประชาไท* สืบค้นเมื่อ เมษายน 1,
2562, จาก <https://prachatai.com/journal/2019/05/82385>
- พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. (2560, 5 มิถุนายน). สามปีรัฐประหาร: ทหารตบเท้านั่ง
รัฐวิสาหกิจบนสัญญาปฏิรูป. *บีบีซีไทย*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก
<https://www.bbc.com/thai/thailand-40121632>
- พรเทพ เสง. (2557, 10 มิถุนายน). “อย่าให้รัฐประหารสูญเปล่า” สมคิด เลิศไพฑูรย์.
โพสต์ทูเดย์. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก
[https://www.posttoday.com/politic/report/299881?fbclid=IwAR3hXgR
syPQGJAINhwAkM4NnSZNpRZg40Tf8abMtSK-21xGS3Zefy0FNvrU](https://www.posttoday.com/politic/report/299881?fbclid=IwAR3hXgRsyPQGJAINhwAkM4NnSZNpRZg40Tf8abMtSK-21xGS3Zefy0FNvrU)

- ภุรี พวงศ์เจริญ. (2558). สถาบันปรปักษ์เสียงข้างมาก: การออกแบบระบบการเมืองเพื่อเสถียรภาพของประชาธิปไตยในระยะเปลี่ยนผ่าน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 13(1), หน้า 48-71.
- มติชนออนไลน์. (2559, 19 กุมภาพันธ์). *บรรดักดีลันเปลืองตัว-เสียใจร่าง รธน. ไม่ผ่านเปรย เข้าใจได้เพราะ “เขา”อยากอยู่ยาว*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_44274
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550, 24 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1-127.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90. สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2558). กรณีศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้นายกรัฐมนตรีสมัคร สุนทรเวชพ้นจากตำแหน่งเนื่องจากจัดรายการทำอาหารทางโทรทัศน์. ใน *ด้วยกฎหมายและอุดมการณ์: รวบรวมทอภิปรายและบทสัมภาษณ์*. กรุงเทพฯ: ไชน่าพับลิชชิงเฮ้าส์.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2562). *กรณีศาลรัฐธรรมนูญไทยรักษาชาติ (ฉบับเต็ม)*. สืบค้นเมื่อ มีนาคม 15, 2562, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=lyIXhRTe2nc>
- อธิกิต แสงสุข. (2558, 24 สิงหาคม). *วรเจตน์ ภาคีรัตน์: ข้าแหละร่าง รธน. (1)*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก <https://www.facebook.com/notes/atukkit-sawangasuk/วรเจตน์-ภาคีรัตน์-ข้าแหละร่าง-รธน-1/701030506645448/>
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2553). *ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจกับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ 14 ตุลา.
- สิริพรรณ นกสวน สวัสดิ์. (2561). *ระบบเลือกตั้งเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- หทัยกาญจน์ ตรีสุวรรณ. (2562, 2 มกราคม). *เลือกตั้ง 2562: หลังเลือกตั้งเราจะเห็นความผิดหวังที่เพิ่มทวีขึ้นเพราะผู้กำกับกรอบการเลือกตั้งที่ दौरान*. *บีบีซีไทย*. สืบค้นเมื่อ เมษายน 1, 2562, จาก <https://www.bbc.com/thai/46698245>.
- Suehiro, Akira. (2009). *Tai Chuushinkoku no Mousaku*, Tokyo: Iwanami.